

שעל ידי מנין שנות ישמעאל אנו למדין באיזה פרק משנותיו של יעקב עברו עליו כל הקורות והמוצאות אותו.⁽¹²⁾

אמר רבי יצחק: יצחק אבינו, עקור היה.

שנאמר "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא".

"על" אשתו לא נאמר, שיהיה משמע שיצחק אבינו הוא שהתפלל על רבקה והיא לא התפללה עליו, אלא "לנוכח" אשתו, הוא שאמר הכתוב. ומשמע שאף היא התפללה על יצחק.

מלמד הכתוב ששניהם עקורים היו, והתפללו האחד על השני.⁽¹³⁾

ופרכינן: אי הכי, אם תאמר כדבריך, ששניהם התפללו זה על זה, תיקשי הא דכתיב: ויעתר יצחק לה', ויעתר "לו" ה', ותהר רבקה אשתו.

למה נאמר ויעתר "לו", הרי ויעתר "להם" ה' [ליצחק ורבקה], מיבעי ליה לומר!

ומשנינן: לפי שאינו דומה תפילת יצחק,

שהיה צדיק בן צדיק, לתפילת צדיק בן רשע, כרבקה בת בתואל.

אמר רבי יצחק: מפני מה היו אבותינו עקורים?

מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים.

ואמר רבי יצחק: למה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתר [קלשון⁽¹⁴⁾], וכמו שנאמר: "ויעתר" יצחק לה' לנוכח אשתו, ונאמר: "ויעתר" לו ה', [רש"י סוכה]?

מה עתר זה מהפך את התבואה ממוקום למקום — כך תפלתן של צדיקים מהפכת את מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות.

אמר רבי אמי: אברהם ושרה טומטומין היו [זכרותם ונקבותם, מכוסין בעור היו⁽¹⁵⁾], שנאמר: הביטו אל צור

הוצבתם [נעשה לו זכרות], ואל מקבת בור ב-טו נוקרתם⁽¹⁾ [נעשה לה נקבות].

וכתיב מיד בהמשך: הביטו אל אברהם אביכם, ואל שרה תחוללכם.

14. כן הוא לפירוש רש"י בסוכה, ומיהו שיטת רש"י כאן שונה מדעתו בסוכה, וראה הגהות הב"ח.

15. בתוספות מבואר כי בשעה שנשאה כבר לא היו טומטומין.

1. כתב רש"י: כמו [ישעיה לז כה]: אני קרתי ושתיי מים, כלומר: התחלתי בכל מעשי וגמרתי והצלחתי, כזה הכורה בור ומוצא מים ומצליח, לשון "מקור". רש"י.

12. ומתבאר כל זה במסכת מגילה יז א בארוכה. ובתוך הדברים הובא אף הפסוק "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם".

וחשוב הוא לנו לידע כל זאת, כי מתוך כך אנו למדים כמה שנים היה בבית שם ועבר משעה שברח מעשו אחיו ועד אשר עמד על הבאר בבית לבן, ומתוך כך אתה למד שגדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב בבית שם ועבר לא נענש על ביטול מצות כיבוד אב ואם. רש"י.

13. נתבאר על פי רש"י בד"ה ויעתר להם.

והוא פירושו למה שאמר: הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: שרה אמנו, איילונית היתה.

שנאמר: ותחי שרי עקרה "אין לה ולד".

וכי מאחר שאמר "ותחי שרי עקרה", לא היה לו לומר "אין לה ולד", אלא לכך נאמר, כדי ללמדך: **אפילו "בית ולד", רחם, אין לה, לפי שאיילונית היתה.**

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: לא שנו במשנתנו שעד עשר שנים יכול לשהות עם אשתו מבלי שתלד, אלא בדורות הראשונים, שהיו שנותיהן של האנשים מרובות.

אבל בדורות האחרונים, ששנותיהן מועטות, (2) הרי זה שוהה עמה שתי שנים ומחצה בלבד, כנגד זמן הראוי לשלשה עיבורים.

תשעה חדשים לכל עיבור, הרי כ"ז חודש.

וחודש נוסף לכל עיבור ועיבור, לימי טומאה וטהרה. לפי שהאשה מתעברת סמוך לקבלת וסתה, ולכן צריך להמתין אחרי זמן עיבורה חודש נוסף, שיחלפו בו ימי הטומאה והטהרה, ותעבר סמוך לוסתה.

הרי לך שלשים חודש, שהם שנתיים ומחצה [רש"י].

אמר רבה, אמר רב נחמן: בדורות האחרונים

הרי הוא שוהה עמה **שלש שנים, כנגד שלש פקידות של עקרות שהיו בראש השנה.**

שהוא הזמן המסוגל לפקידת עקרות, לשמוע תפלתן, ולגזור עליהן הריון [רש"י].

דאמר מר: בראש השנה נפקדו שרה אמנו, ורחל אמנו, ורחם, אמו של שמואל הנביא.

אמר רבה: ליתנהו להני כללי אין הלכה כדברי רב ורב נחמן], אלא אף בדורות האחרונים הרי זה שוהה עמה עשר שנים, כי:

מכדי הרי מתניתין — מאן תקיין? הרי מי סידר את משנתנו — רבי הוא וסידרה.

והא כבר בימי דוד אימעוט שני [בימיו כבר נתמעטו שני האנשים], דכתיב: ימי שנותינו בהם שבעים שנה.

ובכל זאת הביא רבי את המשנה ששוהה עמה עשר שנים!

וכאן שבה הגמרא לבאר את דברי הבריייתא שהובאה בתחילת הסוגיא: נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להיבנות ממנה:

ומקשינן: **והאי "שמא לא זכה" הוא להיבנות הימנח", צריך ביאור!**

למה אנו אומרים שיתן כתובה מפני שהקולר תלוי בו שלא זכה להיבנות הימנח?

והרי **דילמא איהי דלא זכינא** [שמא היא זו

2. בערוך לנר העיר, שלפי יחס מספר שנותינו לשנות אברהם ושרה היה צריך להיות החשבון יותר משתי שנים ומחצה; וראה מה שביאר שם.

שלא זכתה?]

והואיל ואפשר שהקולר תלוי בה, למה יתן כתובה מספק?⁽³⁾

ומשנינן: **איחי, כיון דלא מיפקדא אפריה ורביה** [האשה, הואיל ואינה מחויבת בפריה ורביה] **לא מיענשא** [אין היא נענשת] באי לידת בנים כיון שלא איכפת לה. ואם כן הקולר תלוי בו, ולפיכך יתן כתובה.

ועתה מקשה הגמרא על משנתנו, ששנינו בה: נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל מפריה ורביה, אלא ישא אשה אחרת שמא לא זכה להיבנות מן הראשונה ויבנה מן השניה:

איני! והא אמרו ליה רבנן לרבי אבא בר זבדא שלא היו לו בנים מן האשה הראשונה שנשא: **נסיב איתתא ואוליד בני** [שא אשה והולד בנים] כדי לקיים מצות פריה ורביה.

ואמר ענה להו רבי אבא בר זבדא: אי זכאי⁽⁴⁾ — הוּו לי **מקמיותא** [לו הייתי זכאי לפני ה' שיהיו לי בנים, הייתי זוכה לכך מן הראשונה], אלא שאיני זכאי, ומה יוסיפו לי נשואין עם אשה אחרת.

ומשנינן: **התם, לא משום כן נמנע רבי אבא בר זבדא מלישא אשה אחרת, אלא דחויי קא מרחי להו לרבנן** [דחה את דברי החכמים בלא כלום].

דרבי אבא בר זבדא איעקר מפירקיה דרב הונא [נעשה עקר בשעה שהעמיד עצמו מלהטיל מי רגלים בעת דרשתו הארוכה של רב הונא], ומשום כך לא היתה תועלת בנשיאת אשה אחרת.

רב גידל אף הוא איעקר מפירקיה דרב הונא.

רבי חלבו אף הוא איעקר מפירקיה דרב הונא.

רב ששת אף הוא איעקר מפירקיה דרב הונא.

רב אחא בר יעקב שהיה אף הוא מתלמידי רב הונא, **אחדתיה סוסכינתא** [אחז בו חולי שנבע מעצירת השתן, שאדם נעקר הימנו].

תליוה לרב אחא בר יעקב **בארזא דבי רב**, על עץ גבוה, **ונפק מיניה**, ויצא ממנו השתן כמו "חוצא ירקא".

אמר רב אחא בר יעקב על כך: שיתין סבי הוינא [ששים זקנים היינו], **וכולהו איעקרו מפירקיה דרב הונא** [וכולם נעקרו מדרשתו הארוכה של רב הונא], **לבר מאנא, דקיימי בנפשאי** [חורץ ממני שקיימתי בעצמי:] **"החכמה תחיה בעליה"**, שבקשתי לתלות אותי על עץ גבוה, וכך יצא ממני השתן.⁽⁵⁾

שנינו במשנה: **גירשה מותרת לינשא לאחר, ורשאי הבעל השני לשהות עמה עשר שנים:**

3. רש"י. ואולם הרמב"ן בתחילת הסוגיא כתב לצדד שאין דין הכתובה תלוי במה שלא זכה הוא ליבנות ממנה [והברייתא לא הזכירה זה לענין כתובה, וכפי שהובא לעיל בהערות משמו], "והא דאקשינן ודילמא איחי הוא דלא זכאי, אלישנא דברייתא בלחוד קאי, אבל לא

4. הכ"ף בקמץ והאל"ף בחיריק.

5. כתב בעיון יעקב: אפשר שרב אחא זה הוא

הי מינייהו אחריניתא, איזו ברייתא נשנית באחרונה, כדי שנדע את דעתם הסופית בענין!?

תא שמע: דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

מעשה בארבע אחיות בציפורי, שמלה האחות הראשונה את בנה ומת, והאחות השניה מלה אף היא את בנה ומת, וכן השלישית מלה את בנה ומת.

וכשילדה האחות הרביעית את בנה, **באת היא לפני רבן שמעון בן גמליאל.**

אמר לה: אל תמולי את בנך, מפני שהוחזקה המשפחה שימותו בניהם מחמת מילה.

ומעשה זה ודאי בא לפני רבן שמעון בן גמליאל בסוף ימיו, שאם לא כן, לא היה רבי יוחנן, שהיה אמורא, וחי בסוף תקופת התנאים, יכול להעיד עליה שראה את המעשה.

הרי למדת שדעת רבן שמעון בן גמליאל בזקנותו כברייתא הראשונה, שבשלש פעמים הוי חזקה.

ומקשינן על ההוכחה מן הברייתא: **ודילמא גם אי אתיא שלישיית** [לו היתה באה גם

ודייקנן: רק הבעל השני, אין, אכן מותר לשאתה ואף לשהות עמה עשר שנים.

אבל אם שהתה עשר שנים גם עם הבעל השני ולא ילדה, (6) הרי הבעל השלישי לא יכול לשאתה, אם לא קיים עדיין מצות פריה ורביה, הואיל והוחזקה על ידי שניהם כאשה שאינה בת בנים.

מתניתין מני? — רבי היא, הסוכר שבשתי פעמים הוי חזקה.

דתניא: אם מלה אשה את בנה הראשון, ומת מחמת מילה, ומלה אף את בנה השני, ומת אף הוא מחמת המילה, הרי את בנה השלישי — לא תמול, דברי רבי, הואיל והוחזקה לילד בנים המתים מחמת מילה. (7)

רבן שמעון בן גמליאל אומר: גם את השלישי תמול. כי בשתי פעמים לא הוי חזקה, ורק אם מת אף השלישי אז הוי חזקה, ואת הרביעי לא תמול.

ושואלת הגמרא: **והתניא איפכא!**

הרי מצאנו ברייתא בה הוחלפו דברי רבי ורבן שמעון בן גמליאל, שרבי אומר בשלש פעמים הוי חזקה, ורבן שמעון בן גמליאל אומר בשתי פעמים הוי חזקה. והיינו, שחזרו בהם והחליפו את שיטתם, ומעתה יש לנו להסתפק:

להיות מוחזקת שאינה בת בנים הוא עשר שנים, שכתב: "ואם גירשה שני לסוף עשר שנים" אסורה לינשא לשלישי; וכן נראה מדברי התוספות לקמן סה א ד"ה תצא; וראה מה שנתבאר במשנה בהערות.

7. כתב המאירי: אין החזקה אלא ממנה, הא אם

רב אחא שאמר בפרק שלישי דמכות: המשהה את נקביו קעבר משום כל תשקצו, לכך הוא לא סיכן בנפשו לעצור את נקביו, וזה "החכמה תחיה את בעליה", רק פעם אחת שהה מעט, ותלי נפשיה בארזא דבי רב.

6. כן נראה מלשון המאירי ששיעור השהיה

[חולין שנופלין מרוב כובד החולי, נמוקי יוסף], כלומר: ממשפחה שהוחזקו בניה לילד נכפין. ולא ממשפחת מצורעים.

והוא דאתחזק תלתא זימני [ובלבד שהוחזקה המשפחה בכך שלש פעמים], על ידי שלשה מבני המשפחה שילדו נכפין או מצורעים.⁽⁹⁾

ועתה, לאחר שדחתה הגמרא את ההוכחה, שאותה ברייתא האומרת בדעת רבן שמעון בן גמליאל שאין חזקה אלא בשלש פעמים, היא זו שנשנית באחרונה.

יש להסתפק: מאי הוי עלה? איך נוהגים בשאלה זאת הלכה למעשה?

כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר: עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן, ב"בנישתא דמעון", ביום הכפורים שחל להיות בשבת, ובאה אשה אשר כבר מלה בעבר פעם ראשונה,⁽¹⁰⁾ את בנה הראשון, ומת, וכן פעם שניה מלה

השלישית לשאול, נמי הוה אמר לה רבן שמעון בן גמליאל: אל תמולי!

כי לדעתו בשתי פעמים הוי חזקה. אלא מעשה שהיה כך היה שלא באה לישאל אלא האחות הרביעית!?

ומשנינן: אם כן, כדברין, מאי אסהדותיה [עדותו] דרבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן?

הרי ודאי נתכוין להעיד שאין חזקה אלא בשלש פעמים!?

ואכתי מקשינן, ודחינן את הראיה: ודלמא, הא קא משמע לן רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן בעדותו: דאפילו אחיות מחזקות זו את זו.⁽⁸⁾ ולא בא רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן ללמד בכמה פעמים הוי חזקה!?

אמר רבא: השתא דאמרת "אחיות מחזקות" — לא ישא אדם אשה לא ממשפחת נכפין

הוליד הוא מאשה אחרת, ומת, הרי זה ימול, וזהו שייחסו את הענין באשה, כמו שאמר: "מלה לראשון"; ובשולחן ערוך יורה דעה סימן רסג הביא בזה שתי שיטות.

8. כלומר: יש חזקה שאינה באותו גוף, אלא חזקה הבאה על ידי כל בני המשפחה, קובעת את טיבעה של אותה משפחה.

9. כתב הנמוקי יוסף: הכא אפילו רבי מודה שאין לחוש במשפחה פחות מתלתא זימני;

והרשב"א כתב: והא דאמר רבא גבי אחיות והוא דאיתחזק תלתא זימני, אבל תרי אקראי בעלמא הוא, התם באחיות דוקא, דאחיות לא מחזיקות אלא בתלתא זימני דחידוש הוא, אבל אנפשיה בתרי זימני הוי חזקה. ולא כתב הרשב"א,

10. לפי פשוטו משמע הלשון "ראשונה"

בעבר את בנה השני, ומת. ועתה, בפעם השלישית, היא באה לפניו לישאל על מילת בנה השלישי, שחל להיות באותו יום.

ואמר לה רבי יוחנן: **לכי ומולי אותו**.⁽¹¹⁾

אמר ליה אביי לרב יצחק בר יוסף: חזי [ראה ותן ליבך לדקדק בעדותך יפה, ריטב"א] דהרי קשרית סכנתא ואיסורא [כי אתה מתיר איסור וסכנה], כי מלבד הסכנה לחיי התינוק, הרי שאתה מתיר לחלל שבת ויום הכפורים על מילת תינוק שהוחזק למות בשתי פעמים.

ואפילו הכי סמך עלה — על דברי רב יצחק בר יוסף שאמר משמו של רבי יוחנן: בשתי פעמים לא הוי חזקה — אביי עצמו שלא לחוש לסכנה בשתי פעמים.

ואזל אביי — על סמך זה — ונסכה לחומה [הלך ונשא את האשה ששמה חומה], ברתא [בתו של] דאיסי בריה דרב יצחק בריה דרב יהודה, דנסכה רחבה דפומבדיתא, ושכיב [שנישאה בעבר לרחבה דפומבדיתא, ומת].

והלכה ונישאה בשנית לרב יצחק בריה דרבה בר בר חנה, ושכיב [מת] אף הוא.

ובכל זאת נסכה הוא [אביי], מפני שסמך על רב יצחק בר יוסף, שלא הוחזקה חומה כאשה קטלנית בשתי פעמים.

ואולם, לבסוף שכיב [מת] אף אביי.

אמר תמה רבא על אביי: ומי איכא דעביד עובדא בנפשיה כי האי [וכי יש מי שעושה מעשה ומסכן את נפשו בכגון דא]?

והא איהו, והרי אביי עצמו הוא דאמר: אבין דפמכא [רבי אבין בר סמכא הוא] במה שאומר משמו של רבי יוחנן, אבל יצחק סומקא [יצחק האדום, הוא רב יצחק בר יוסף] לאו בר סמכא הוא לאמר דברים בשם רבי יוחנן, היותן אבין — ישנו בחזרה [חזור הוא על תלמודו], אבל יצחק סומקא — אינו בחזרה!⁽¹²⁾

ואם כן, האיך סמך אביי עליו לסכן את עצמו בנשיאת חומה?!

ועוד — לא גרסינן!⁽¹³⁾

וכאן שבה הגמרא לתחילת הסוגיא, מיהו התנא של משנתנו הסובר שלענין נישואין

12. לשון אחר פירש רש"י: רבי אבין מצוי כל שעה אצל רבי יוחנן, ואם חזר בו רבי יוחנן משום דבר שאמר תחילה, היה שומע זאת וחוזר בו אף הוא, אבל רב יצחק אינו מצוי לפני רבי יוחנן, ופעמים ששמע דבר מרבי יוחנן ולמחר חזר בו רבי יוחנן, והוא אינו יודע.

13. הריטב"א מחקו על פי נוסחאות מדויקות, והכריח כן; וראה על זה בהערה הבאה.

שהמעשה היה בשלש אחיות, ואולם בערוך לנר הוכיח מדברי הרשב"א והנמוקי יוסף שנזכרו בהערה לעיל, שכוונת הגמרא אינה באחיות כי לחזקת אחיות דין אחר, וכוונת הגמרא "פעם ראשונה".

11. כי אין די בשתי אחיות להחזיק את המשפחה, לפי פשוטו, או שאין די בשתי פעמים להחזיק את בניה שמתים מחמת מילה, לפי הערוך לנר.

היות ואיכא משפחה דרפי דמה, שדמה רפוי, דליל, שאינו נקרש, ויש סכנה בדימום של המילה למיתת התינוק, ואיכא משפחה דקמיט דמה, שהדם סמיך ונקרש, ואין סכנה למולו.

ומאחר שהחזקה, תולים אנו שמשפחה זו רפי דמה, וימותו בניהם מחמת מילה.

אלא נישואין [נישואי אשה שהחזקה להיות קטלנית] **מאי טעמא**, כלומר: כיצד יתכן להחליט על אשה שבעליה מתים, וכי בה הדבר תלוי?!

אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: הכי אמר אבימי דהגרונאי משמיה דרב הונא:

מעין, מקורה של האשה, הוא הגורם לאנשים הבאים עליה, שימותו.

ורב אשי עצמו אמר: מזל של האשה גורם לבעליה שימותו.

מאי בינייהו?

איכא ביניהו במקום דאירסה השלישי(15), ומית מת קודם שנשאה.

שהרי אין אתה יכול לומר "מעין גורם" כיון שעדיין לא בא עליה, ולדעת הסובר "מעין גורם" מותרת לינשא לרביעי.

בשתי פעמים הוי חזקה — והעמדנו שהוא רבי, שאמר לענין מילה, בשתי פעמים הוי חזקה.

ומקשה על כך הגמרא:

אימר דפליגי — רבי ורבן שמעון בן גמליאל אם די בשתי פעמים להיות חזקה — **לענין מילה**, אבל **בנישואין**, מי פליגי?

והרי יתכן שאף רבן שמעון בן גמליאל מודה לרבי, שלענין נישואין בשתי פעמים הוי חזקה. (14)

ומשנינן: **אין**, אכן נחלקו אף לענין נישואין.

והתניא [בניחותא, ואכן כך למדנו]: אם ניסת אשה לבעל הראשון, ומת, וניסת לבעל השני ומת אף הוא — הרי לבעל שלישי לא תנשא, דברי רבי.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף לשלישי תנשא, ורק לרביעי לא תנשא, אם מת אף השלישי.

ומקשינן בין על רבי ובין על רבן שמעון בן גמליאל:

בשלמא גבי מילה ניחא, כי מאחר שהחזקה המשפחה למות מחמת מילה, תולים אנו שימותו בניהם מחמת מילה.

14. טעם החילוק מבואר בריטב"א: דילמא לא איפליג רשב"ג אלא גבי מילה שאין החזקה באותו וולד עצמו, אלא דמחזיקינן מולד לולד או מאחות לאחות, אבל גבי נישואין שהיא גופה וחזקה, אפילו רשב"ג מודה דבתרי זימני הוי חזקה, וראה היטב דברי הריטב"א במקורם.

15. בערוך לנר תמה על לשונו של רש"י שכתב: אירסה "השלישי" ומת, דבזה ליכא נפקותא אלא לרשב"ג, ולא לדידן דפסקינן כרבי דבתרתי זמנין הוי חזקה לענין קטלנית, ולמה לא נקט דאירסה

ואולם בקרן אורה [סוף עמוד זה] כתב בטעם החילוק, משום דבנישואין לענין קטלנית אין כאן

אשה שהוחזקה כאשה שאינה בת בנים (18),
וכן לענין מלקיות [מפרש לה ואזיל] –
הלכה כרבי, שבשתי פעמים הוי חזקה.

ואילו בוסתות, ושור המועד [מפרש להו
ואזיל] –

הלכה כרבי שמעון בן גמליאל, שבשלש
פעמים הוי חזקה.

ומפרשת הגמרא מה הן המשניות הסתומות,
כפי שאמרנו:

נישואין:

הא דאמרן בתחלת הסוגיא, לדייק ממשנתנו
שבשתי פעמים הוי חזקה. והטעם, משום
שאזלינן לחומרא (19).

מלקות:

דתנן: מי שלקה ושנה שתי פעמים על אותה
עבירה עצמה, והיא לאו שיש בה כרת
[גמרא סנהדרין פא ב], הרי, אם חטא באותה
עבירה בשלישית: בית דין כונסין אותו
לכיפה [מקום סגור], ומאכילין אותו
שעורים, עד שתהא כריסו נבקעת.

כי על ידי שתי פעמים שלקה, מחזיקים אנו

אי נמי, כגון דנפל מדיקלא ומית [נפל הבעל
מן הדקל ומת], שהרי אי אתה יכול לומר
מעיינה של האשה גרם שיפול מן הדקל,
כיון שלא מת מחולי.

אמר ליה רב יוסף בריה דרבא, לרבא:

פעם אחת בעאי שאלתי מיניה מרב יוסף:
האם הלכה כרבי? ואמר לי רב יוסף: אין,
אכן הלכה כרבי.

ופעם אחרת שאלתי ממנו האם הלכה כרבן
שמעון בן גמליאל? ואמר לי רב יוסף: אין,
אכן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל (16).

וכמדומה אני, שאחובי אחיך בי [היתל בי]
רב יוסף.

אמר ליה רבא לרב יוסף בריה: לא היתל כך
רב יוסף, אלא, אכן פעמים שהלכה כרבי,
הסובר בשתי פעמים הוי חזקה, ופעמים
שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל, הסובר
בשלש פעמים הוי חזקה [כדמפרש ואזיל].
כי פתמי ניהו, סתם משניות יש פעמים
כרבי, ופעמים כרבן שמעון בן גמליאל,
ובהתאם לכך נפסקה ההלכה.

והכי פשיט לך רב יוסף:

לענין נישואין (17) של אשה קטלנית, ושל

18. ראה בזה בהערה בהמשך הסוגיא, אם אכן
הנידון הוא לגבי שני ענינים אלו.

19. כתבו הרמב"ן הרשב"א והמאירי, בטעם
הדבר שבנישואין קיימא לן כרבי, שהוא משום
דאזלינן לחומרא; ולשיטתם מה שאמרנו
"נישואין" כולל שני ענינים: א. דין משנתנו
לענין אשה שאינה בת בנים; ב. נישואין לאשה

הראשון או השני דמזה יש נפקותא אפילו
לדידן? ! וראה שם.

16. והתוספות פירשו: ששאלו הלכה כרבי או
כרבן שמעון בן גמליאל, והשיבו דהלכה
כשניהם.

17. והוא הדין לענין מילה, ריטב"א וכל
הפוסקים.

אותו ברשע, והואיל ועבירה זו יש בה כרת, מקרבים אנו עליו את מיתתו⁽²⁰⁾.

וסתות:

א. אשה הרואה דם נדה, חששו חכמים שמא יצא הדם ממקורה אף קודם ראותה אותו, אלא ש"כותלי בית הרחם" העמידוהו מלצאת החוצה, ולפיכך מטמאת היא את כל הטהרות שנגעה בהם, מעת לעת למפרע, מזמן ראייתה.

ב. ואולם אשה הרואה דם בזמן וסתה הקבוע, אין אנו מטמאים את הטהרות למפרע, אלא דיה שתטמא את הטהרות בשעת ראיית הדם, כי חזקה היא שאורח בזמנו בא.

ג. אשה שיש לה וסת קבוע, שהורגלה לראות דם בפרק זמן קבוע, ולא בדקה בזמן וסתה אם טהורה היא, הרי היא טמאה⁽²¹⁾, כי תולים אנו שאורח בזמנו בא.

דתנן: אין האשה קובעת לה וסת [לסמוך טו-א-עליה להיות דיה שעתה, ולטמאה אם לא בדקה⁽¹⁾ עד שתקבענה שלש פעמים.

ואין מיטהרת מן הוסת, עד שתיעקר ממנה שלש פעמים.

אבל אם עבר עליה פעמיים זמן וסתה ולא ראתה בו, עדיין בקביעותה היא עומדת, לראות ביום שהורגלה לראות בו.⁽²⁾

ישור המועד —

קטלנית, [וכן מבואר במאירי]; ולשיטתם מבוארת הוכחת הגמרא ממשנתנו.

ואולם הריטב"א והרא"ש כתבו: משום דבספק סכנה אזלינן לחומרא, וטעם זה אינו שייך לענין עקרות שבמשנתנו, וראה מה שכתב המגיה בריטב"א הנדמ"ח עמוד תרא הערה 32.

20. כתב הריטב"א בטעם הדבר שלענין מלקות די בשתי פעמים להיות חזקה, כיון "דהא מיירי בחייבי כריתות, וכיון דחמירי טובא מחמירין ביה מפני ייסור הרשעים לבער עושי רשעה, כיון דממילא הוא דמיית", וראה גם ברמב"ן רשב"א ומאירי.

21. רבינו עקיבא איגר תמה על דברי רש"י בזה, כי לפי מה דקיימא לן שחזקת הוסתות אינה אלא מדרבנן, אין היא בחזקת טמאה, וראה בהערה הבאה.

1. כתב רבינו עקיבא איגר, כי לפי מה דקיימא

לן שחזקת הוסתות היא רק מדרבנן, היה לרש"י לומר, שוסתה נקבעת לענין שאינה נעקרת בפעם אחת, ואסורה עדיין לשמש באותה עונה עד שייעקר וסתה ממנה שלש פעמים.

2. כתב הרשב"א בטעם הדבר שלענין וסתות אין די בחזקה של שתי פעמים "משום דרבנן נינהו, אזלינן להקל".

ואולם לפי מה שכתב רש"י, שנידון משנתנו הוא אף לענין טהרות, שדיה שעתה מאחר שקבעה לה וסת, אם כן היה לנו להקל לענין זה, ולומר: דיה שעתה אף משקבעה לה וסת בשתי פעמים!?

וראה במאירי שכתב אף הוא שהנידון הוא לענין דיה שעתה, ומכל מקום כתב כטעם הרשב"א משום "וסתות דרבנן לקולא".

ועוד צריך ביאור: למה אינה עוקרת וסתה בשתי פעמים לקולא [וכעין זה הקשה הקרן אורה גבי שור המועד, והובא בהמשך הסוגיא בהערות].